

О. П. Зоря,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму,
Полтавський державний аграрний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5916-4689>

І. О. Яснолоб,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3826-8745>

О. С. Малиш,

аспірант, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0854-8356>

О. А. Будніков,

аспірант, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2822-8807>

Д. В. Перерва,

аспірант, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6980-4380>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.3.138

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ТА ФІНАНСОВИХ ДЕТЕРМІНАНТ ПРИЙНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ

O. Zoria,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance,
Economic Research and Tourism, Poltava State Agrarian University*

I. Yasnolob,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship
and Law, Poltava State Agrarian University*

O. Malysh,

Postgraduate Student, Poltava State Agrarian University

O. Budnikov,

Postgraduate Student, Poltava State Agrarian University

D. Pererva,

Postgraduate Student, Poltava State Agrarian University

INNOVATIVE ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE REGION IN THE CONTEXT OF INSTITUTIONAL AND FINANCIAL DETERMINANTS OF INVESTMENT DECISION-MAKING

У статті здійснено теоретико-методичне обґрунтування сутності та параметрів інноваційної активності підприємств аграрної сфери регіону і визначено інституційні й фінансові детермінанти прийняття інвестиційних рішень, через які формується інноваційно-інвестиційний клімат, відтворюються стимули до технологічного оновлення й забезпечується підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в умовах невизначеності та зростання ризиків. У ро-

боті уточнено зміст і структуру інноваційної активності підприємств аграрної сфери регіону. Систематизовано чинники, що визначають інноваційно-інвестиційний клімат, з акцентом на інституційні та фінансові параметри. Обґрунтовано механізм впливу інституційних детермінант на інвестиційну поведінку підприємств. Визначено роль фінансових детермінант у забезпеченні інвестиційних рішень і масштабуванні інновацій на аграрних підприємствах. Запропоновано систему індикаторів для оцінювання інноваційної активності та інноваційно-інвестиційного клімату на регіональному рівні з орієнтацією на підтримку управлінських рішень.

The article provides a theoretical and methodological justification of the essence and parameters of the innovative activity of enterprises in the agricultural sector of the region and identifies the institutional and financial determinants of investment decision-making, through which the innovative and investment climate is formed, incentives for technological renewal are recreated and the competitiveness of agricultural production is increased in conditions of uncertainty and increased risks. The work clarifies the content and structure of the innovative activity of enterprises in the agricultural sector of the region. It is determined that the innovative activity of business entities has a multidimensional nature and is formed as an interaction of basic prerequisites, process dynamics and evaluation results. Its reproduction is determined not only by the presence of innovative infrastructure and the qualities of the environment, but also by the real possibilities of implementing technologies, the intensity of innovative processes, the development of marketing of innovations and the effectiveness of diffusion and commercialization. This is reflected in financial results, the growth of investment and innovation potential and the formation of strategic guidelines that act as integral indicators of the ability of agricultural enterprises to convert knowledge and technology into economic value. The factors that determine the innovation and investment climate are systematized, with an emphasis on institutional and financial parameters. The mechanism of the influence of institutional determinants on the investment behavior of enterprises is substantiated. The role of financial determinants in ensuring investment decisions and scaling innovations at agricultural enterprises is determined. A system of indicators is proposed for assessing innovation activity and innovation and investment climate at the regional level with an orientation towards supporting management decisions. The practical significance of the study is that increasing the innovation activity of agricultural enterprises in the region requires synchronization of institutional changes and financial instruments with the real needs of technological renewal.

Ключові слова: інноваційна активність, аграрні підприємства, інвестиційні рішення, інвестиційний клімат, інституційні детермінанти, фінансові детермінанти, інвестиційно-інноваційний розвиток, регіональний розвиток.

Key words: innovative activity, agricultural enterprises, investment decisions, investment climate, institutional determinants, financial determinants, investment and innovative development, regional development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний етап розвитку аграрної сфери України характеризується одночасним посиленням зовнішніх викликів і внутрішніх структурних обмежень, що безпосередньо впливають на інноваційну активність підприємств та якість інвестиційних рішень. Воєнні ризики, логістичні розриви, цінова й процентна волатильність, дефіцит довгострокового фінансування, а також кліматична мінливість і посилення вимог до якості та простежуваності продукції на зовнішніх ринках підвищують

"вартість помилки" в інвестуванні. За таких умов інноваційна активність аграрних підприємств набуває критичного значення як інструмент збереження продуктивності, підвищення ресурсоефективності та забезпечення стійкості виробничих систем у регіональному вимірі.

Водночас інновації в аграрній сфері не можуть розглядатися як суто технологічне оновлення. Їх реальна динаміка визначається тим, наскільки підприємства здатні ухвалювати та реалізовувати інвестиційні рішення в межах чинних "правил гри" та фінансових можливостей. Саме тому ключова проблематика дослідження концентрується на інституційних та фінансових детермінантах, які формують стимули до інвестування, впли-

вають на ризиковість проєктів, доступ до капіталу, горизонт планування та очікувану дохідність інновацій. Нерівномірність регіонального розвитку, відмінності у якості інфраструктури, управлінських практиках і доступі до фінансових інструментів зумовлюють суттєву диференціацію інноваційної активності підприємств навіть у межах одного регіону.

Актуальність проведення дослідження посилюється тим, що у практиці управління інвестиційно-інноваційними процесами нерідко домінують фрагментарні підходи: інновації оцінюються за окремими показниками, а інвестиційні рішення приймаються без належного врахування інституційної якості середовища та фінансових обмежень. Це ускладнює ідентифікацію "вузьких місць" розвитку, знижує обґрунтованість управлінських інтервенцій і не дозволяє сформувати цілісні механізми підтримки інновацій у аграрній сфері регіону. Відтак виникає потреба у науково вивіреному узагальненні детермінант інвестиційних рішень та їх зв'язку з інноваційною активністю підприємств, що забезпечить підґрунтя для удосконалення регіональної політики, інструментів фінансування та управлінських практик у аграрному секторі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методичні підходи до пояснення та поглиблення розуміння інноваційної активності підприємств аграрної сфери в контексті інституційних і фінансових детермінант прийняття інвестиційних рішень широко представлені у сучасній науковій літературі. У працях вітчизняних дослідників висвітлено концептуальні засади формування інвестиційно-інноваційного потенціалу аграрних підприємств, роль інституційного середовища (регуляторні вимоги, якість державної підтримки, податкові стимули, захист прав власності, рівень трансакційних витрат) та фінансових чинників (доступність і вартість капіталу, кредитні обмеження, ризиковість аграрного виробництва, страхові та гарантійні механізми) у визначенні інвестиційної поведінки бізнесу. Значну увагу приділено системному та процесному підходам до управління інноваціями, оцінюванню ефективності інвестиційних проєктів, побудові показників результативності та фінансово-економічної безпеки, а також узгодженню інтересів ключових стейкхолдерів (власників, менеджменту, фінансових інституцій), держави, партнерів по ланцюгах створення вартості) у процесі реалізації інноваційних перетворень. Вагомий внесок у формування цих наукових положень зробили: Безкровний О. [1], Бірак Є. [9], Білик О. [1], Будніков О. [4], Бурлаков В. [10], Вебер Б. [4], Гарбар Ж. [2], Дацій О. [3], Дендебера О. [11], Ємець О. [14], Зоря С. [5, 6], Корженівська Н. [7], Кузьома В. [8], Кушнір В. [7], Майбородюк К. [2], Мауер Д. [5], Мисник Т. [6], Михайлик О. [9], Мовчун С. [14], Непочатенко О. [12], Ніколюк О. [10], Пархоменко Р. [1], Павлюк С. [8], Півторак В. [11], Салогуб В. [1], Соколюк К. [12], Соколюк С. [12], Старинець О. [13], Судук Н. [14], Сус Т. [14], Тетью А. [15], Цюпа О. [14], Юрій Т. [11]. та інші. На основі аналізу публікацій вищезазначених авторів, ми вважаємо, що проблеми інноваційної активності підприємств аграрної сфери регіону в контексті інституційних та фінан-

сових детермінант прийняття інвестиційних рішень досліджені досить широко, проте недостатньо, що потребує подальших наукових досліджень у даному напрямі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні сутності та параметрів інноваційної активності підприємств аграрної сфери регіону, а також у визначенні інституційних і фінансових детермінант інвестиційних рішень, через які формується інноваційно-інвестиційний клімат, відтворюються стимули до технологічного оновлення та забезпечується підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в умовах невизначеності та зростання ризиків.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання дослідження: уточнити зміст і структуру інноваційної активності підприємств аграрної сфери регіону; систематизувати чинники, що визначають інноваційно-інвестиційний клімат, з акцентом на інституційні та фінансові параметри; обґрунтувати механізм впливу інституційних детермінант на інвестиційну поведінку підприємств; визначити роль фінансових детермінант у забезпеченні інвестиційних рішень і масштабуванні інновацій; запропонувати систему індикаторів для оцінювання інноваційної активності та інноваційно-інвестиційного клімату на регіональному рівні з орієнтацією на підтримку управлінських рішень.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як зазначалося нами у попередніх дослідженнях [5], розвиток сільського господарства завжди є пріоритетним питанням для аграрних країн, які характеризуються залежністю економіки від аграрного сектору, тобто внесок до ВВП країни та її зайнятості є доволі значним, вони володіють великими площами угідь, призначених для вирощування сільськогосподарських культур та розведення тварин, займають значну питому вагу у світовому експорті продовольства та несуть в собі соціокультурну важливість.

Необхідно наголосити, що "зростаюча внутрішня та зовнішня конкуренція підвищують значення нововведень та змін у процесі виробничо-господарської діяльності підприємств аграрного сектору, втілення яких у нові технології забезпечує необхідний рівень економічної стійкості відповідних господарюючих суб'єктів. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності підприємств аграрного сектору забезпечує їх успішне функціонування і надає конкурентні переваги на довготривалу перспективу. Стратегічна спрямованість на здійснення інноваційних зрушень в аграрному секторі свідчить про завершення епохи спонтанних, хаотичних ринкових перетворень" [12].

Слушною є думка про те, що "структурні трансформації в економіці України та зміни в умовах ведення бізнесу спонукають власників аграрних підприємств до пошуків інноваційних стратегій для підвищення стійкості їх підприємства та конкурентоспроможності виробленої продукції. Такі виклики як нестабільне інвестиційне

Рис. 1. Концептуальна модель інноваційної активності суб'єктів господарювання аграрної сфери регіону

Джерело: сформовано авторами на основі [1—15].

середовище, недосконала інноваційна інфраструктура та обмежена соціально-економічна підтримка з боку держави, продовжують стримувати розвиток агропромислового сектору України" [11].

У той же час, "впровадження інновацій в будь-якій сфері діяльності, зокрема в сільському господарстві, потребує значних вкладень, які не завжди є у підприємств, тому для реалізації інноваційних ідей доцільно залучати інвестиції, які б могли покрити первинні затрати на придбання інноваційних технологій на початковому їх використанні" [13].

Як справедливо наголошують деякі автори, "розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі значною мірою стримується низкою системних проблем - обмеженим інвестиційним потенціалом, недостатньо розвинутою інноваційною інфраструктурою, а також неопослідовною соціально-економічною підтримкою з боку держави" [10].

Ми погоджуємося з тим, що "ключовими факторами успішної інтеграції інновацій у стратегічне управління є адаптивні стратегії розвитку, систематичні інвестиції в наукові дослідження та цифрова трансформація" [7]. Відповідно до цього, слушною є думка, що "успішні підприємства стратегічно підходять до планування інвестицій, враховуючи фінансові можливості та перспективи розвитку. Крім того, вони залучають зовнішніх інвесторів, що сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів" [9].

Проведені нами на попередніх етапах дослідження, дали змогу дійти висновку, що "інвестиції служать засобом формування оптимальних пропорцій суспільного відтворення і є компонентом інвестиційної діяльності,

з іншого, вони створюють інститут формування оптимальних пропорцій суспільного розвитку і є елементом умов їх реалізації" [6].

Як відомо, інноваційна активність суб'єктів господарювання в аграрній сфері перебуває у тісному взаємозв'язку з динамікою їхньої інноваційної діяльності, оскільки саме вона формує спроможність підприємств до технологічного оновлення, підвищення продуктивності та випуску конкурентоспроможної продукції. Для аграрного сектору це має особливе значення, адже інновації тут проявляються не лише у створенні нових продуктів, а й у впровадженні сучасних технологій вирощування і переробки, цифрових рішень для управління ресурсами, енергоощадних підходів, а також практик сталого землекористування. Відповідно, масштаб і результативність інновацій визначаються здатністю підприємства системно акумулювати знання, адаптувати досягнення науково-технічного прогресу та інтегрувати передовий виробничий досвід у щоденні бізнес-процеси.

Поглиблене дослідження інноваційної активності аграрних підприємств потребує об'єктивної оцінки не лише фінансових результатів інновацій, але й організаційно-управлінських умов їх формування та реалізації. Йдеться про якість управлінських рішень щодо вибору інноваційних пріоритетів, наявність компетенцій персоналу, ефективність внутрішніх комунікацій, здатність до проєктного управління, а також про рівень взаємодії з науковими установами, дорадчими службами, поставальниками технологій і фінансовими інституціями. Саме ці чинники визначають, чи буде інноваційний процес епізодичним, або ж перетвориться на сталі відтво-

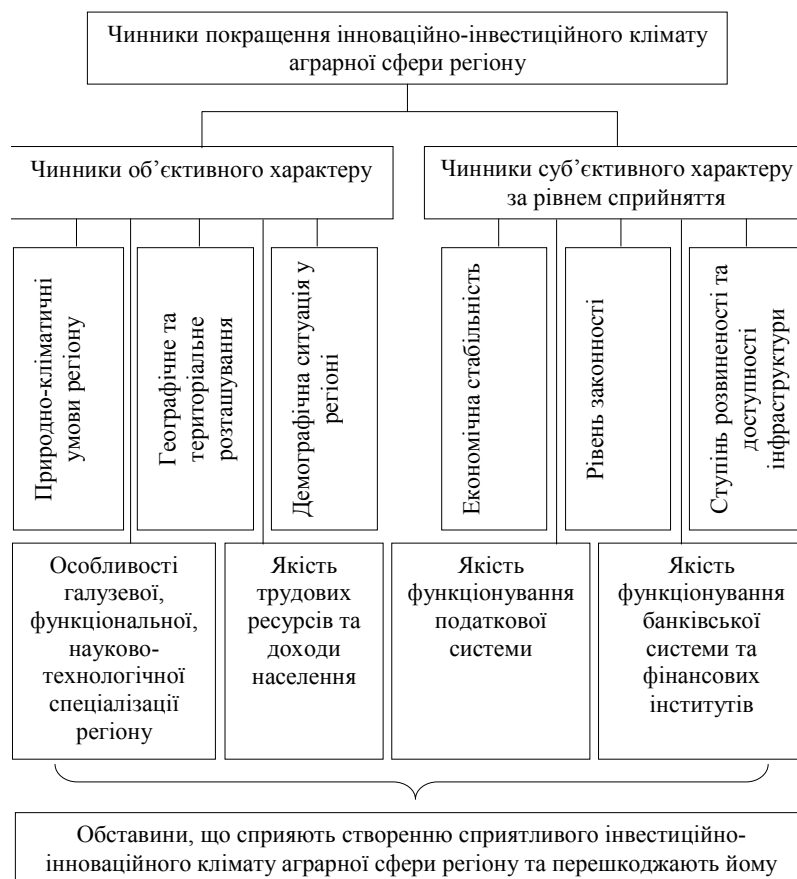

Рис. 2. Фактори, що впливають на інвестиційно-інноваційний клімат аграрної сфери регіону

Джерело: сформовано авторами на основі [1—15].

рювані практики, що забезпечують довгострокові конкурентні переваги.

Важливо враховувати, що інноваційна діяльність у аграрному бізнесі відбувається в умовах підвищеної невизначеності: сезонності виробництва, залежності від природно-кліматичних факторів, коливань цін на продукцію і ресурси, логістичних обмежень та ризиків збуту. За таких обставин зростає роль адекватного інструментарію стимулювання інновацій, який має узгоджуватися з поточною економічною кон'юктурою та ресурсними можливостями підприємства. Це означає необхідність поєднання фінансових механізмів, організаційних рішень та інституційних практик.

У межах такого підходу доцільно виділити компоненти, які мають пріоритетний вплив на інтенсивність розроблення та впровадження інновацій на аграрних підприємствах. До них належать: ресурсно-фінансове забезпечення інноваційних проєктів; управлінська спроможність і якість корпоративного управління; доступ до знань, технологій та консультаційної підтримки; інноваційна культура й мотивація персоналу; цифрова зрілість підприємства; організація виробничих процесів і технологічна дисципліна; а також ринкові стимули (попит на якісніші продукти, вимоги до простежуваності, стандарти безпечності та критерії сталого розвитку). Сукупна дія зазначених складових визначає не тільки швидкість упровадження інновацій, а й їхню економічну віддачу та стійкість отриманих ефектів у часі.

Отже, інноваційну активність суб'єктів господарювання аграрної сфери доцільно розглядати як комплексну характеристику, що відображає одночасно і результати, і передумови інноваційного розвитку. Такий підхід створює підґрунтя для формування практичних рекомендацій щодо посилення інноваційної динаміки підприємств: від підвищення якості управління та забезпечення фінансування до вдосконалення взаємодії з інноваційною інфраструктурою й адаптації інструментів стимулювання до реальних викликів аграрного виробництва.

Подана на рис. 1 концептуальна модель інноваційної активності суб'єктів господарювання аграрної сфери регіону відображає її як складну багатовимірну систему, у якій поєднуються як умови, механізми реалізації та результати інноваційних змін. У такому трактуванні інноваційна активність виходить за межі "факту впровадження новачки" й розглядається як здатність аграрних підприємств і пов'язаних із ними суб'єктів забезпечувати безперервний цикл створення, освоєння та поширення технологічних і організаційних нововведень у межах регіонального господарського простору.

Сутнісна логіка моделі ґрунтується на тому, що інноваційні перетворення в аграрному секторі формуються під впливом середовищних та інфраструктурних умов, які визначають "якість старту" інновацій. У регіоні це проявляється через доступ до інноваційних сервісів і знань (дорадництво, наука, технологічні провайдери), функціонування правил і стимулів (регуляторні вимоги, підтримка, захист прав, умови конкуренції), а також че-

рез сформованість інноваційного клімату, що підтримує кооперацію, довіру та обмін компетенціями. Для аграрно розвинутих територій така сукупність умов має критичне значення, оскільки визначає можливість швидко адаптуватися до цінової та кліматичної мінливості, ресурсних обмежень і логістичних ризиків, не втрачаючи технологічної траєкторії розвитку.

Інноваційна активність, сформована на відповідних передумовах, набуває прикладного змісту через динаміку інноваційних процесів: темпи оновлення технологій, інтенсивність впровадження нових рішень, рівень технологічної прогресивності та організаційну "напругу" змін. Для аграрних підприємств це означає не тільки оновлення машинно-технологічної бази, а й модернізацію технологій вирощування та утримання, цифровізацію управління, удосконалення логістики, стандартизацію якості, підвищення енерго- та ресурсоефективності. Власне, інноваційність у цьому контексті є показником здатності підприємства стабільно виробляти кращий результат за тих самих або менших витрат ресурсів і часу, забезпечуючи конкурентоспроможність у мінливому зовнішньому середовищі.

Окремого акценту набуває те, що інновація в аграрній сфері стає економічно значущою лише тоді, коли забезпечено перехід від технологічного рішення до ринкового результату. Йдеться про можливість практичного впровадження нових технологій і випуску нової продукції, розвиток маркетингу нововведень, а також дифузії та комерціалізацію інновацій. Саме ці механізми з'єднують виробничо-технологічний прогрес із попитом, каналами збуту, вимогами до якості та стандартів, даючи змогу масштабувати ефект у межах підприємства та регіональної агросистеми.

Результативність такої системи об'єктивується через індикативні виміри, які відображають фінансовий ефект, інвестиційно-інноваційний потенціал і стратегічні орієнтири розвитку. Фінансові результати фіксують "короткий контур" віддачі інновацій (прибутковість, продуктивність, економію ресурсів), тоді як інвестиційно-інноваційний потенціал характеризує спроможність підтримувати оновлення в довгостроковому періоді (доступ до капіталу, здатність фінансувати модернізацію, стійкість до ризиків). Стратегічні індикатори, своєю чергою, пов'язують інноваційні рішення з цілями розвитку підприємства й регіону, що особливо важливо для аграрно розвинутих територій, де інновації мають забезпечувати не лише приріст виробництва, а й підвищення технологічної та фінансової стійкості, якості продукції та конкурентних позицій на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Сформована концепція інноваційної активності суб'єктів господарювання аграрної сфери регіону логічно потребує уточнення умов її відтворення та масштабування, адже інновації не реалізуються у "вакуумі", а залежать від якості інвестиційно-інноваційного клімату території. Саме тому доцільним є подальший аналіз сукупності детермінант, які формують сприятливе середовище для залучення капіталу, поширення нововведень і зниження ризиків у аграрному секторі (узагальнення таких детермінант подано на рис. 2).

Отже, подана на рис. 2 система чинників демонструє, що інноваційно-інвестиційний клімат аграрної сфери регіону має комплексну природу і визначається взає-

модією умов різного походження. Його якість формується під впливом як відносно стабільних територіальних характеристик, так і інституційно-економічних параметрів, що задають "правила гри" для інвестора, виробника та фінансових посередників. Такий підхід дозволяє розглядати клімат не лише як сукупність економічних показників, а як цілісне середовище, у якому поєднуються ресурсні можливості, керованість ризиків, передбачуваність регулювання та спроможність інфраструктури підтримувати інноваційні процеси.

Важливою методичною особливістю моделі є розмежування чинників за їх природою та способом прояву: поряд з об'єктивно зумовленими умовами функціонують чинники суб'єктивного характеру, що відображають сприйняття та оцінку ризиків учасниками ринку. Для аграрних регіонів об'єктивний контур задається насамперед природно-кліматичними умовами, географічним положенням, рівнем територіального розвитку та демографічною ситуацією. Саме ці параметри визначають виробничу спеціалізацію, сезонність, структуру витрат, потребу в технологіях адаптації до кліматичної мінливості та загальний потенціал формування конкурентних переваг у сільському господарстві та агропереробній сфері.

Разом із тим, навіть за сприятливих природно-ресурсних передумов інвестиційна динаміка стримується, якщо регіон не демонструє достатньої якості людського капіталу та доходів населення, що прямо впливає на продуктивність праці, здатність засвоювати технологічні інновації та підтримувати технологічну дисципліну. У аграрній сфері це проявляється через доступність кваліфікованих кадрів, рівень аграрної освіти й дорадництва, готовність персоналу працювати з цифровими рішеннями, точним землеробством, сучасною технікою та стандартами якості. У підсумку трудові ресурси виступають не лише фактором виробництва, а й ключовою умовою інноваційної дифузії та зниження операційних ризиків.

Суб'єктивний контур чинників акцентує увагу на довірі до інституцій та передбачуваності економічного середовища. У цьому контексті інвестиційні рішення в аграрному секторі залежать від відчуття економічної стабільності, якості правового поля, а також від спроможності державних та місцевих інституцій забезпечити виконання правил і захист прав власності. Для інвестора важливими стають прозорість адміністративних процедур, зменшення регуляторної невизначеності, послідовність податкової політики та мінімізація ризиків вибіркового правозастосування, що в сукупності знижує премію за ризик і здешевлює залучення капіталу.

Окрему роль у формуванні інвестиційно-інноваційного клімату відіграє якість функціонування податкової системи та фінансової інфраструктури. Ефективне адміністрування податків і прогнозованість податкового навантаження полегшують довгострокове планування, тоді як доступність банківських продуктів, кредитних ресурсів, страхових інструментів і спеціалізованих фінансових інститутів створює можливості для фінансування інноваційних проєктів, модернізації техніко-технологічної бази та покриття сезонної потреби в оборотному капіталі. Для аграрної сфери, де ризики врожайності, цін і логістики мають підвищену вагу, саме розви-

неність фінансових інститутів часто визначає здатність підприємств інвестувати без надмірного зростання фінансової вразливості.

Таким чином, даний підхід дозволяє інтерпретувати інноваційно-інвестиційний клімат аграрного регіону як результат дії обставин, що одночасно можуть і підтримувати, і гальмувати інвестиційні та інноваційні процеси. Практична цінність такої систематизації полягає в можливості виокремлювати керовані компоненти середовища (інституційні, інфраструктурні, фінансові, податкові) та обґрунтовувати пріоритети регіональної політики й управлінських рішень підприємств, спрямованих на зниження ризиків, підвищення довіри інвесторів і стимулювання технологічного оновлення аграрної сфери.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Узагальнення отриманих результатів дає підстави стверджувати, що інноваційна активність суб'єктів господарювання аграрної сфери регіону має багатомірну природу й формується як взаємодія базових передумов, процесної динаміки та оцінних результатів. Її відтворення визначається не лише наявністю інноваційної інфраструктури та якостями середовища, а й реальними можливостями впровадження технологій, інтенсивністю інноваційних процесів, розвитком маркетингу нововведень та ефективністю дифузії й комерціалізації. У підсумку це відображається у фінансових результатах, нарощуванні інвестиційно-інноваційного потенціалу та формуванні стратегічних орієнтирів, що виступають інтегральними індикаторами здатності аграрних підприємств перетворювати знання і технології на економічну цінність.

Водночас прийняття інвестиційних рішень в аграрній сфері регіону перебуває під визначальним впливом інституційних і фінансових детермінант, які формують інноваційно-інвестиційний клімат як систему умов, що одночасно може стимулювати або стримувати інноваційні зрушення. Об'єктивні чинники (природно-кліматичні умови, географічно-територіальні особливості, демографічні параметри) задають рамки виробничих можливостей і ризиків, тоді як суб'єктивно сприймані чинники (економічна стабільність, якість законодавчого поля, розвиненість і доступність інфраструктури) безпосередньо впливають на очікування інвесторів, вартість капіталу та горизонти планування. У цьому контексті ключового значення набуває функціональна спроможність податкової системи, якість роботи банківського сектору та фінансових інституцій, а також людський капітал і доходи населення як фактори, що визначають фінансові можливості підприємств і швидкість поширення інновацій.

Практичні імплікації проведеного дослідження полягають у тому, що підвищення інноваційної активності аграрної сфери регіону потребує синхронізації інституційних змін і фінансових інструментів із реальними потребами технологічного оновлення. Пріоритетними є заходи, спрямовані на зниження трансакційних витрат і невизначеності для інвестора, розширення доступу до фінансування (через розвиток фінансової інфраструктури та інструментів довгострокового капіталу), а також

підтримку механізмів комерціалізації й дифузії інновацій. Такий підхід дає змогу перейти від фрагментарного впровадження новацій до стійкої моделі інвестиційно-інноваційного розвитку, у межах якої інноваційні рішення стають економічно обґрунтованими, керованими та відтворюваними на рівні аграрної сфери регіону.

Література:

1. Безкровний О.В., Зоря О.П., Білик О.Р., Пархоменко Р.М., Салогуб В.В. Конкурентний потенціал агроформувань як основа для активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Здобутки економіки: перспективи та інновації, 2025. № 18. URL: <https://econpr.com.ua/index.php/journal/article/view/481/440> (дата звернення: 15.01.2026).
2. Гарбар Ж.В., Майбородюк К.С. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств України. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 12. С. 18—22.
3. Даций О.І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. 2011. № 1. С. 65—76.
4. Зоря О.П., Будніков О.А., Вебер Б.С. Розроблення методичних підходів до оцінки сталого розвитку сільських територій з аграрною спеціалізацією для формування їх інвестиційного потенціалу. Цифрова економіка та економічна безпека, 2025. Вип. 2 (17). С. 400—405.
5. Зоря О.П., Зоря С.П., Мауер Д.Р. Напрями інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва України в умовах євроінтеграційних змін та продовольчих викликів. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. Вип. 8 (08). С. 83—88.
6. Зоря О.П., Зоря С.П., Мисник Т.Г. Теоретико-методичні підходи формування концепції інвестиційного забезпечення розвитку аграрного виробництва. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. Вип. 9 (09). С. 127—132.
7. Корженівська Н.Л., Кушнір В.О. Роль інновацій у формуванні стратегічного менеджменту аграрних підприємств у післякризовий період. Причорноморські економічні студії. 2024. № 89. С. 160—163.
8. Кузьома В.В., Павлюк С.І. Інвестиційно-інноваційний механізм формування конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах сталого розвитку. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5 (3). С. 336—345.
9. Михайлик О., Бірак Є. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3350/3277> (дата звернення: 15.01.2026).
10. Ніколюк О.В., Бурлаков В.С. Сучасний стан інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного бізнесу. Економіка харчової промисловості. 2025. № 3. С. 36—43.
11. Півторак В.С., Юрій Т.П., Дендебера О.П. Проблеми та перспективи підвищення інноваційно-інвестиційної активності малого аграрного підприємництва. Економіка та суспільство. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4731/4672> (дата звернення: 15.01.2026).

12. Соколюк С., Соколюк К., Непочатенко О. Фінансування інноваційної діяльності та аналіз ефективності використання фінансових ресурсів аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1056/1013> (дата звернення: 15.01.2026).

13. Старинець О.Г. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 57. С. 87—90.

14. Сус Т., Судук Н., Ємець О., Мовчун С., Цюпа О. Інноваційний розвиток аграрного сектора: моделі фінансування та оцінка впливу фінансування на регіональному рівні. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 2 (49). С. 181—193.

15. Тетю А.П. Аналіз сучасного стану інвестиційної діяльності агропромислових підприємств України. *Economics: Time Realities*. 2025. № 1 (77). С. 71—77.

References:

1. Bezkravnyi, O.V., Zoria, O.P., Bilyk, O.R., Parkhomenko, R.M. and Salohub, V.V. (2025), "Competitive potential of agricultural formations as a basis for activating investment activity in the agricultural sector", *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, vol. 18, available at: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/481/440> (Accessed 15 January 2026).

2. Harbar, Zh.V. and Maiborodiuk, K.S. (2021), "Investment support for innovative development of agricultural enterprises of Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 18—22.

3. Datsii, O.I. (2011), "Financial support of innovative activity in the agro-industrial complex of Ukraine", *Problemy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku*, vol. 1, pp. 65—76.

4. Zoria, O.P., Budnikov, O.A. and Veber, B.S. (2025), "Development of methodological approaches to assessing the sustainable development of rural areas with agricultural specialization for the formation of their investment potential", *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 2 (17), pp. 400—405.

5. Zoria, O.P., Zoria, S.P. and Mauer, D.R. (2023), "Directions of investment and innovative development of agricultural production in Ukraine in the context of European integration changes and food challenges", *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 8 (08), pp. 83—88.

6. Zoria, O.P., Zoria, S.P. and Mysnyk, T.H. (2023), "Theoretical and methodological approaches to forming the concept of investment support for the development of agricultural production", *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 9 (09), pp. 127—132.

7. Korzhenivska, N.L. and Kushnir, V.O. (2024), "The role of innovations in the formation of strategic management of agricultural enterprises in the post-crisis period", *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 89, pp. 160—163.

8. Kuzoma, V.V. and Pavliuk, S.I. (2020), "Investment and innovation mechanism for forming the competitiveness of agricultural enterprises in conditions of sustainable development", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, T. 5 (3), pp. 336—345.

9. Mykhailuk, O. and Birak, Ye. (2023), "Investment and innovation activities of enterprises under martial law", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 58, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3350/3277> Accessed 15 January 2026).

10. Nikoliuk, O.V. and Burlakov, V.S. (2025), "Current state of innovation and investment activity of agricultural business", *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, vol. 3, pp. 36—43.

11. Pivtorak, V.S., Yurii, T.P. and Dendebera, O.P. (2024), "Problems and prospects for increasing the innovation and investment activity of small agricultural enterprises", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 67, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4731/4672> Accessed 15 January 2026).

12. Sokoliuk, S., Sokoliuk, K. and Nepochatenko, O. (2021), "Financing of innovative activities and analysis of the efficiency of using financial resources of agricultural enterprises", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 34, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1056/1013> Accessed 15 January 2026).

13. Starynets, O. H. (2020), "Investment support for innovative activities of agricultural enterprises", *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 57, pp. 87—90.

14. Sus, T., Suduk, N., Yemets, O., Movchun, S. and Tsiupa, O. (2020), "Innovative development of the agricultural sector: financing models and assessment of the impact of financing at the regional level", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 2(49), pp. 181—193.

15. Tetiu, A.P. (2025), "Analysis of the current state of investment activity of agro-industrial enterprises of Ukraine", *Economics: Time Realities*, vol. 1 (77), pp. 71—77.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2026 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663